

Landscape Architects Declare

Bergen - Oslo - Trondheim

Referat Fellesmøte 1

Ønsker på vegnene av NLA og TAG Arkitekter å si et stort takk til alle som kom og bidro med sine gode ideer og sitt store engasjement på de tre møtene i Bergen, Oslo og Trondheim. Totalt telte vi til nesten 100 personer som var med og satte sitt preg på diskusjonene. Det er rørende å se at så mange ønsker å stå sammen for en viktig sak. Det ble på møtene diskutert fire spørsmål, og vi har i referatet prøvd å sammenstille fellestrekk fra de tre byene. Helt sist finnes fullstendige referat fra hver by.

Takk til Bjørn Inge Melås som holdt i introforedrag i Trondheim.
Til LINK, LALA Tøyen, Yngvar Hegernes og Architects Declare som holdt intro i Oslo.
Og til Asplan Viak, Byarkitekt Maria Molden og Bymiljøetaten for introforedrag i Bergen.

Tidligere fantes kun en Architects Declare for Norge, og det er den som mange av oss har signert.
Men NLA holder nå på å opprette en Landscape Architects Declare for Norge, den første deklarasjonen for landskapsarkitekter utenfor Storbritannia:

no.landscapearchitectsdeclare.com
Gå in og signer så fort den er oppe!

Ønsker du å engasjere deg videre?
Vi setter opp en arbeidsgruppe og ønsker at så mange som mulig vil være med
- meld deg på til ir@tagarkitekter.no

Og tilslutt - husk at alle tiltak er viktige tiltak. Inviter andre kontorer til prosjektgjennomgang, lag en byvandring for mannen i gata, send en mail med spørsmål om noe du lurer på til en fagkompis på et annet kontor, skriv et leserinnlegg i en avis, stå opp mot feilinformerte krav fra oppdragsgiver, plant et tre.
Vi kan gjøre en forskjell.

Ida Roos, Oslo 25.02.2020

Ps: Fellesmøte 2 er i planleggingsfasen og vil bli avholdt i forbindelse med fagdagen i Bergen. Mer info kommer!

Diskusjonspunkter

<p>Tema 1 Hvilket mål i Architects Declare/IFLAs klimakriserklæring synes dere det er viktigst å fokusere på. Kom med argumenter!</p>	<p>Tema 2 Hvilke tiltak gjør dere allerede i arbeidshverdagen på kontoret? Inspirer med stort og smått!</p>
<p>Tema 3 Hvordan kan vi selge in det vi tror er riktig for miljøet og de grønne verdiene når vi møter motargument? Gi noen gode innsalgsargument! Motargument kan f.eks være "det blir for dyrt", "det blir for vanskelig", "det er aldri prøvd før, vi vil gjøre noe vi vet fungerer"</p>	<p>Tema 4 Hvordan tar vi dette videre innenfor fagmiljøet og eksternt? Kan vi få mer innflytelse og gehør? Kom med idéer!</p>

Tema 1

Hvilket mål i Architects Declare/IFLAs klimakriserklæring synes dere det er viktigst å fokusere på.
Kom med argumenter!

Felles hovedtanker

Diskusjonene kring målene i Architects Declare var av mere generell karakter en at spesifikke punkter ble diskutert. Det ble lagt mye vekt på holdbarhet og at vi må se på våre prosjekter i et lengre perspektiv, levetiden stopper ikke der ansvarstiden for entreprenøren går ut. Landskapsarkitektur skal og må være holdbart over det lange tidsperspektivet, og det er vi som er ansvarlige for å sikre det. Hvordan får vi det til?

En viktig del av diskusjonen var størrelsen på inngrep, og at det enkle kan være det beste. Mange hadde erfaring fra prosjekt der tomtene allerede var rasert når de kom in i prosjektet, og at de tidligere eksisterende kvalitetene på plassen var ødelagt. Vi må ta ansvar for å sikre at vi kommer tidligere in i prosessen, slik at vi kan sikre plassens resurser før dem raseres. Dette kan gjelde alt fra massebalanse, hydrologi og oppvokst vegetasjon. På det temaet ble det også nevnt at vi må tenke mere gjenbruk, ikke bare fra plassen men også fra andre landskapsprosjekter og bygg.

Material- og ressursbruk er et komplekst område som mange følte kan være litt vanskelig å få oversikt over. Materialer som gir godt utslag på en CO2-kalkulator trenger ikke å være gode i forhold til bruk av naturressurser eller lokal forurensing med kjemikalier. Det ble etterlyst en erfaringsbank over forskjellige material - og et ønske om å kollektivt bygge kunnskap basert på erfaring. Det ble også diskutert om vi som faggruppe kan gå sammen og slutte å bruke materialer som vi allerede nå vet er dårlige for miljøet. Hvis vi kollektiv sier nei er det større sjanse for at det blir realisert.

Som landskapsarkitekter arbeider vi ofte med myke, grønne verdier som ikke er knyttet til lovverk. Det ble etterlyst et tydeligere regelverk fra det offentlige som vi kan bruke som argumenter i prosjekter for å sikre nødvendige kvaliteter.

Tema 2

Hvilke tiltak gjør dere allerede i arbeidshverdagen på kontoret?

Inspirer med stort og smått!

Felles hovedtanker

I alle tre byene kom mange gode innspill både på hvordan man kan gjøre arbeidshverdagen på kontoret mere holdbar - og hvilke tiltak man prøver å få til i prosjekter.

Et tiltak som ble nevnt på alle møtene er det at landskapsarkitekten må få komme in tidlig i prosjekter, og også tillates være prosjektleder. Slik kan man sikre gode grønne strategier helt fra start i prosjektet. Et tverrfaglig samarbeid helt fra start er viktig for at vi skal få til noe bra sammen – og det ble oppfordret til å lære opp og inspirere andre fag internt på prosjekter. Det viktige samarbeidet med byggherren ble også nevnt som en nøkkelstrategi. Vi vet at et tett samarbeid med andre faggrupper gir bedre løsninger i prosjektet, men samarbeidet med byggherren er direkte nødvendig for å få til det vi ønsker. Et tips her er å bruke referanser på prosjekter som allerede er gjennomført, gjerne lokalt, for å selge inn de ønskede verdiene hos byggherre. Sist, men kanskje viktigst, så må vi bli bedre på å samarbeide med brukerne. Det er dem som kjøper som styr markedet, så hvis vi kan få dem til å kreve mere bærekraftige prosjekt er det enklere å få byggherren til å gå med på det. Her ble det også nevnt å ikke glømme den sosiale bærekraften, og vekten av bedre brukermedvirkning.

Når det kommer til mere spesifikke innspill ble de diskutert at tretrinnsstrategien og blågrønn faktor må in tidlig. Mange prøver også å tenke på massebalanse og gjenbruk i prosjektene. Og en god oppfølging på byggeplass ble nevnt som et viktig kriterium for å få til bærekraftige prosjekter.

Materialbruk ble et gjennomgående tema under alle diskusjonspunkter, og det er mange som prøver å være bevisst men som føler at de mangler kunnskap. Et godt innspill var å prøve å bruke minst mulig av plast i prosjekter – tenk også på hva du putter i jorden!

Under punkt to ble det åter igjen en diskusjon om plassens eksisterende kvaliteter og at vi må bli bedre på å ivareta dem. Vi må kanskje være litt mer selektive på hvilke prosjekter vi takker ja til, og se hvilke klimakrav prosjektet har. Det er også mange som jobber for en bevisstgjøring rundt planter, både bruk av nyttevekster og for å øke jordvolumene til nødvendig størrelse. Man jobber også rundt omkring med å redusere bilens dominans, og få til færre parkeringsplasser til fordel for mere vegetasjon.

I Bergen ble det en diskusjon kring kriterium i konkurranser i forhold til klima – hvor ligger firmaene og hvor langt skal vi tillate at man reiser? Har man krav om kortreiste materialer i en konkurranse så burde man også kunne stille krav om kortreist folk. Det ble en diskusjon kring lokale jobber og at det er per nå ikke lov å stille som konkurransekraft fra kommunalt nivå om at et firma skal være lokalt. Det å være i nærheten av plassen og andre rådgivere kan gi mye til et prosjekt, samtidig som man kanskje mister influenser fra andre lender.

Og her er noen tips som ble nevnt for en mer holdbar arbeidshverdag:

- Tilrettelegg for bærekraftig transport til møter
- Ordne en nullutslipp studietur med tog og befaringer i egen by
- Kjøttfri mandag på kontoret
- Nettverk for bærekraftig arkitektur/tverrfaglig forum internt på kontoret mellom faggrupper
- Har planter inne på kontoret for et økt fokus og bevissthet på grønt. En kilde til samtale om grønt på tvers av fagene.

Tema 3

Hvordan kan vi selge in det vi tror er riktig for miljøet og de grønne verdiene når vi møter motargument? Gi noen gode innsalgsargument!

Felles hovedtanker

«De ble litt ivrige med motorsagen» er et sitat fra Bergen, der landskapsarkitekten prøvde å bevare trær men møtte en uforstående entreprenør. Av og til kan man føle seg litt forsvarsløs. Det tredje punktet som ble diskutert på møtene var hvordan vi kan styrke argumentene våre for å få igjennom de vi vet er riktig, men som ofte møter motargumenter.

«Retorikk er vårt viktigste våpen.» Her er en liten ordliste med gode argumenter:

«Kinesisk stein er harry». En av deltakerne i Oslo nevne at hun pleide å si det på møter når hun ikke fikk gjennom norsk stein i prosjekter. Ingen oppdragsgiver vil være harry.

«Å være et forbilde er et konkurransefortrinn». Start med å presentere løsningen som noe nytt og spennende, ikke skummelt. Det gjelder å spille på markedsføringsverdien, og at det å være i framkant og ville gjøre noe for miljøet er positivt i forhold til innsalg. Få kunden til å føle seg stolt av klima- og økologiambisjoner!

«Kravene vil komme – lær deg dem allerede nå». Trykk på FNs bærekraftsmål. Vis til faktiske krav i lover og regler som allerede er der for å lede oss mot en mer miljøvennlig utvikling

«Attraktive uteområder selger». Vis til mersalg og økt verdi som følge av at man satser på uteområdene - gode grønne uteområder er fine uteområder.

«Husk at bevaring og gjenbruk er lønnsomt». Mindre prosjekteringskostnad, mindre materialkostnad og mindre byggekostnad. Det her er en økonomisk gevinst gjennom alle nivåer av et prosjekt. Vis til gode lokale eksempler, som samtidig kanskje også er økonomisk fordelaktige.

Og her er noen andre fine tips:

- Få in designmessige grep i reguleringsplanene. Vedtatte formingsveiledere kan sikre kvaliteter som utbygger må oppnå, og som kommunen også kan kontrollere opp mot. Mange entreprenører er glade for å få bygge direkte og unngå lange diskusjoner, så hvis kvalitetene allerede er bestemt i samråd med kommunen kan prosessen gå raskere.

- Ta ditt ansvar som prosjekterende! Hva blir egentlig realisert? Varsle utbygger hvis det du har prosjektert ikke blir riktig utført.

- Skrem folk! Og vis til konsekvensene av valgene. Minn dem på at vi planlegger for fremtidige generasjoner.

- Tverrfaglighet – alliere deg med de andre nødvendige fagene før dere sammen går til oppdragsgiverne med en felles løsning.

- Finn et pilotprosjekt og se på hva man kan søke om av støtte. Her kan man få ta seg tid å tenke ut nye løsninger. Tenke nytt og foreslå nye ting fører oss fremover, teste og feile.

- Henvise til forskning, bruk fagkrav, bruk klimakalkulator, utarbeide miljøregnskap, bruk FAGUS og snakk med andre erfarne LARK:er som kan ha argumenter.

- Dokumentere effekten av de tiltakene som du foreslått til neste prosjekt gjennom jordprøver, statistikk, undersøkelser på opplevd bokkvalitet og livskvalitet.

I tillegg ønsket deltakerne på møtet strengere krav fra det offentlige på utearealer. Mange opplever at når vi kun har veiledere og ikke krav så kan vi ikke bruke det som et argument med tyngde. Det ble etterlyst et økt fokus og en strengere oppfølging av hva vi bygger ute. Det må være en del av lovverket og paragrafer i kommuneplanen. I tillegg må vi som landskapsarkitekter bli bedre på reguleringsplaner og bruke dem for å sikre kvaliteter. Gjennom å øke grøntkompetansen hos saksbehandlere, utbyggere og markedet kan vi lettere få til en forskjell.

Tema 4

Hvordan tar vi dette videre innenfor fagmiljøet og eksternt?

Kan vi få mer innflytelse og gehør? **Kom med idéer!**

Felles hovedtanker

Er du en landskapsarkitekt som også ønsker å være politiker, artikkelforfatter, programleder, foredragsholder eller bygguide? Så bra, då trengs du nå. Å få in fagfolk i politikken, skrive flere artikler i aviser, lage et tv-program, holde i foredrag på tvers av fag og ha byvandring for "politikker og vanlig folk" er nemlig noen av mange innspill på hvordan vi kan ta dette videre. Hvis ikke noe av dette treffer deg er det masse andre gode ting du kan gjøre som ble diskutert:

- Snakk med politikerne!
- Hold i et stunt på en offentlig plass for å øke fokus på klima og biodiversitet.
- Ha en intern artikkelkonkurranse på kontoret med premie til den som skriver flest artikler.
- Sett sammen en erfaringsbase rundt et av de verktøyene som allerede finnes og del det med andre.
- Begynn å lage en database med oversikt over materialer – argumenter for og mot. Viktig at det tar med alle aspekter av holdbarhet.
- Inviter til fellesmøte. Vi må finne plattformer for å møtes og diskutere sammen.
- Lag en kurs i noe du er flink til.
- Be om å få være prosjektledere. Vi må tørre å ta ansvar og være høyt opp i prosjektet.
- Arbeid for å få flere klimamål og krav inn i ulike forskrifter og forankret i PBL.
- Sett flere og bedre miljøkrav i neste reguleringsplan du lager.
- Start neste prosjekt med «Hvorfor?», før du spør «Hvordan?» og så til slutt «Hva – kan vi bygge?».
- Be en leverandør å levere dokumentasjon på klimaavtrykk på sine produkter.

- Vær engasjert, faglig sterk og motivert i møte med oppdragsgivere og kunder.
- Inviter deg selv med på prosjekter, møter, samlinger, konferanser for å snakke om klima og miljø.
- Hvis du ikke er enig prøv å boikotte produkter, materialer, leverandører – og kanskje til og med utbygere...
- Få slutt på villedende illustrasjoner i annonser og prospekt, si ifra hvis det ikke er realistisk slik at vi kan få til en endring.
- Veldig mye avgjørelser blir tatt på møter, så vi må være gode selgere. Samle argument og øv på retorikk.
- Øk din egen kompetanse på andre fagområder for å bedre kunne forstå og foreslå tiltak som er mulige å gjennomføre i prosjektene.
- (Opprett Landscape Architects declare på norsk.) Her har NLA vært superraske og har allerede begynt! **Gå in og signer når den er oppe!**
- Og sist men ikke minst - tørr å stå på barrikadene, vær mer synlig! Så her kommer en oppmaning til alle som leser dette referatet. Gjør noe! Lite som stort!

Referat fra de tre byene

Tema 1

Hvilket mål i Architects Declare/IFLAs klimakriserklæring synes dere det er viktigst å fokusere på.

Kom med argumenter!

Bergen

- Vi må se på våre prosjekter i et lengre perspektiv, også etter at ansvarstiden for entreprenøren går ut.
- Materialbruk: Det enkleste kan også være det beste, ikke bruk unødvendige ting.
- Punktene provoserer - hva kan vi faktisk gjøre noe med og hva er landskapsarkitektens ansvar? Første steg burde være ressursbruk, innkjøping, terrengtilpassing, massebalanse.
- Alt handler om at vi kommer tidlig nok in, slik av vi kan bevare ressurser på tomten i forhold til massebalanse og hydrologi. Mange opplever at tomte allerede er «rasert» når de kommer in i prosjektet.
- Vi som faggruppe bør dele erfaringer. Lage en argumentbank, samle gode eksempler, kollektivt bygge kunnskap på erfaring.
- Vi må ha krav hos kommunen som vi kan legge tyngde på. Ønsker at flere kontorer inviterer og presenterer tiltak og prosjekter.
- Byarkitekten inviterer til å komme med prosjekter som kan skrives in i arkitekturstrategien for Bergen.
- Tenk: Biodiversitet, ressursbruk, ikke bruke matjord, massehåndtering.
- Samarbeid og tverrfaglighet - bruke mer tid med kunder og arkitekter for å stenge gapet.

Oslo

- Felles bibliotek med materials karbonavtrykk. Bygge en material og erfaringsbank.
- Mer åpen dialog rundt hverandres prosjekter.
- Gå sammen og slutte å bruke dårlige materialer!
- Grønn byggallianse - komme med innspill fra LARK
- Inkludere material fra bygg i gjenbruk
- Bidra til en langsiktig tankegang
- Vi trenger krav og ikke veiledere fra det offentlige som vi kan bruke som argument mot oppdragsgivere.

Trondheim

-

Tema 2

Hvilke tiltak gjør dere allerede i arbeidshverdagen på kontoret?

Inspirer med stort og smått!

Bergen

Prosjekt:

- Prøver å fremme det grønne med gode planteplaner
 - Tretrinnsstrategien må in tidlig
 - Bruke minst mulig plast i prosjekter – tenk på hva du putter i jorden!
 - Spiselige planter
 - Finne plassens eksisterende kvaliteter og ivareta dem
- Sikre lang levetid på materialer og bygninger

Kontor:

- Tilrettelegger for bærekraftig transport til kontoret og møter, tog og offentlig transport til prosjekter
- Nullutslipp studietur
- Befaringer i egen by – kortreist og lite resurskrevende kunnskap som skaper bevissthet
- Prøver å være selektiv på hvilke prosjekter man takker ja til og se hvilke klimakrav prosjektet har
- Et tverrfaglig samarbeid fra tidlig fase er veldig viktig for at vi skal få til noe bra sammen – lær opp andre, inspirer internt på prosjekter
- Landskapsarkitekt som prosjektleder. Her kom innspill på at landskapsarkitekter må være litt tøffere og tørre å si ifra at vi skal være med fra starten!
- Kjøttfri mandag på kontoret

Overordnet:

- Se over kriterium i konkurranser i forhold til klima – hvor ligger firmaene og hvor langt skal vi tillate at man reiser. Har man krav om kortreiste materialer så burde man kunne stille krav om kortreist folk. Det ble en diskusjon kring lokale jobber og at det er per nå ikke lov å stille som konkurransekraft fra kommunalt nivå om at firma skal være lokalt. Det å være i nærheten av plassen og andre rådgivere kan gi mye til et prosjekt.
- Fortsette å dyrke det som er bra med Bergen, hvorfor kommer turistene hit? Var turister i egen by.

Oslo

Prosjekt:

- Få in blågrøn-faktor i prosjekter
- Bærekraftsdokument med konkrete tiltak som kan vises til kunder
- Prøver å få in gjenbruk
- Bevist materialvalg
- Pushe premissene
- Samarbeide med byggherre/entreprenør
- Tenker på massebalanse
- Gjenbruker materialer på stedet

Kontor:

- Diskuterer temaet i gruppemøter
- Deltakelse på kurs
- Nettverk for bærekraftig arkitektur/tverrfaglig forum

Trondheim

Prosjekt:

- Foreslår gjenbruk av materialer og konstruksjoner – redusere CO2 avtrykket
- Foreslår grønne løsninger i prosjekt
- Sørger for å «invitere» seg med tidlig i prosessen for å fremme grønne verdier
- Bruker referanser på prosjekter som er gjennomført for å selge inn grønne verdier på nye prosjekter
- Har fokus på sosial bevisstgjøring gjennom brukermidvirkning
- Fronter klimatiltak blå/grønne løsninger i prosjekter
- Følger opp byggeplass tett
- Kartlegger klimaavtrykk og gjenbruk i prosjekter
- Lager planer for bevaring, sikring og finansiering av blå/grønne løsninger
- Jobber for å øke andel med nyttevekster og øke jordvolumet for vegetasjon
- Jobber for mindre parkeringsplasser og mer vegetasjon i offentlige byrom

Kontor:

- Har planter inne på kontoret - økt fokus og bevissthet på grønt. En kilde til samtale om grønt på tvers av fagene (ARK/LARK/IARK)
- Analyserer innholdet i FNs klimamål og utarbeider sjekklister opp mot disse
- Holder strategisamlinger og fagsamlinger om disse temaene

Tema 3

Hvordan kan vi selge in det vi tror er riktig for miljøet og de grønne verdiene når vi møter motargument?
Gi noen gode innsalgsargument!

Bergen

- Økt fokus og strengere oppfølging av hva vi bygger ute. Del av lovverket, paragrafer i kommuneplanen og gode reguleringsplaner som støtter de grønne verdiene.
- Formingsveiledere: få in designmessige grep i reguleringsplanene. Vedtatte formingsveiledere kan sikre kvaliteter som utbygger må oppnå, og som kommunen kan kontrollere opp mot. Mange entreprenører er glade for å bygge direkte og unngå lange diskusjoner, så hvis kvaliteter allerede er bestemt i samråd med kommunen kan prosessen gå raskere.
- Boligprosjekter – attraktive uteområder selger
- Vi må være flinke til å varsle utbyggene hvis det vi har prosjektert ikke blir riktig utført. Hva blir egentlig realisert? Vi må ta vårt ansvar som prosjekterende.
- Hvordan fungerer egentlig tilsynet? Det burde ikke være kun TEK som betyr noe, men en helhetlig vurdering av det grønne
- Fortell folk at arkitektur betyr noe!
- «De ble litt ivrige med motorsagen» Trær tas ned uten tillatelse, utomhus og bygg må ha samme hierarki. Man burde ikke få ferdig attest foren alt utomhus er fulgt opp, true med dagbøter. De må være en økonomisk forpliktelse.
- Tverrfaglighet – alliere seg med de andre nødvendige fagene før man går til oppdragsgiverne med en felles løsning
- Finne pilotprosjekter og hva man kan søke om av støtte. Her kan man få ta seg tid å tenke ut nye løsninger
- Retorikk er vårt viktigste våpen.
- Tenke nytt og foreslå nye ting må føre oss fremover, teste og feile. Start med å presentere løsningen som noe nytt og spennende, ikke skummelt.

Oslo

- Argumenter med varighet og langsiktighet.
- Få dem at se markedsføringsverdien i de gode løsningene, «Kinesisk stein er hary».
- Henvise til forskning – regnestykker som viser langsiktig verdi.
- Skrem folk! Vis til konsekvensene av valgene. Minn dem på at vi planlegger for fremtidige generasjoner.
- Å være et forbilde er et konkurransefortrinn.
- Bruk fagkrav (vi trenger flere)
- Bruk klimakalkulator
- Kravene vil komme – lær deg dem allerede nå!
- Få kunden til å føle seg stolt av klima- og økologiambisjoner
- Felles argumentbank
- Bruk FAGUS
- Snakk med erfarne LARK:er som kan ha argumenter
- Trykk på FN's bærekraftsmål
- Bruk BREEAM men se opp for grønnvasking
- Husk at bevaring og gjenbruk er lønnsomt

Trondheim

- Øke grøntkompetansen hos utbyggere og saksbehandlere og andre aktører i fagmiljøene og markedet.
- Vise til gode lokale eksempler, som samtidig kanskje også er økonomisk fordelaktige.
- Vise til mersalg og økt verdi som følge av at man satser på uteområdene.
- Vise til at utbyggere kan fremstå som miljøbevisste og dermed nå ut til en utvidet kjøpegruppe.
- Få oppdragsgivere til å føle en økt samvittighet i forhold til miljøet, vise til 2-graders målet og lage miljøregnskap. Utarbeide miljøregnskap som underbygger de gode grønne valgene, ref. EU og Taxonomy. https://ec.europa.eu/info/publications/sustainable-finance-teg-taxonomy_en
- «Bruk pængan her»; istedet for å sende penger til å bevare regnskogen
- Dokumentere effekten av de tiltakene som vi foreslår gjennom jordprøver, statistikk, undersøkelser på opplevd bokvalitet og livskvalitet
- Vise til faktiske krav i lover og regler og allerede er der for å lede oss mot en mer miljøriktig utvikling
- Bruke estetikk som argument - gode grønne uteområder er fine uteområder

Tema 4

Hvordan tar vi dette videre innenfor fagmiljøet og eksternt?

Kan vi få mer inflytelse og gehør? **Kom med idéer!**

Bergen

- Snakk med politikerne! Byvandring med politiker og «vanlig folk» for å informere og utdanne.
- Lage avisartikler i «vanlige» aviser.
- Lage et TV program – lett å ta til seg og forstå
- Tørr å stå på barrikadene, være mer synlig!
- Intern artikkelkonkurranse på kontorer med premie for den som skriver flest artikler.
- Bli flinkere til å forelese på tvers av fag, vi må in og snakke med de andre fagene
- Stunt – gjøre om en offentlig plass med fokus på klimautfordringene. Stå sammen som faggruppe under klimademonstrasjoner.
- Erfaringsbase rundt de verktøyene som allerede finnes, (f.eks BREEAM, svanemerking) har de en verdi for oss? Hvordan opplever andre verktøyene? Gi et felles innspill og tilbakemelding.
- Database med oversikt over materialer for å vite hva bør vi bruke – argumenter for og mot. Viktig at det tar med alle aspekter av holdbarhet.
- Veldig mye avgjørelser blir tatt på møter, vi må være gode selgere. Samle argument og øve retorik.
- Samarbeide mere med anleggsgartnerne som har mye kunnskap. Ta dem på alvor.

Oslo

- Spre kunnskap til folket, spre lærdom fra prosjekt.
- Artikler – snakk et forståelig språk.
- Snakk ut høyt, hold foredrag.
- Vi må finne plattformer for å møtes og diskutere sammen.
- Håndtere utbyggere som har for mye makt – gjenta, gjenta, gjenta!
- Landscape Architects declare på norsk.
- Skape en kultur for å dele gode eksempler.
- Bli bedre på regulering og sikre ting i tidlig fase – inspirere planleggere.
- Flere fagfolk i kommunene.
- TV-program.
- Flere kurser.
- Engasjere oss politisk.
- Landskapsarkitekter må få være prosjektledere, tørre å ta ansvar og være høyt oppe
- Vi må spille på lag og bakke hverandre
- Ny versjon av #metoo kampanje
- Flere fellesmøter

Trondheim

- Få flere klimamål og krav inn i ulike forskrifter og dermed også få dette forankret i PBL.
- Sette flere og bedre miljøkrav i reguleringsplaner – krever endring i forskrift, ref over.
- Sette flere og bedre miljøkrav i arkitektkonkurranser
- Lage 10. bud for et bedre klima.
- Arrangere seminarer, befaringer fagsamlinger og åpne møter.
- Starte prosjektene med «Hvorfor?», før man spør «Hvordan?» og så til slutt «Hva – kan vi bygge?».
- Få på plass materialister med klimaavtrykk.
- Få leverandører til å levere dokumentasjon på klimaavtrykk på sine produkter.
- Være engasjert, faglig sterk og motivert i møte med oppdragsgivere og kunder.
- Invitere oss selv med på prosjekter, møter, samlinger, konferanser for å snakke om klima og miljø.
- Øke vår egen kompetanse på andre fagområder for å bedre kunne forstå og foreslå tiltak som er mulige å gjennomføre i prosjektene.
- Lære oss å «snakke» andre fagspråk for å «fange dem og vise dem vår verden».
- Ha en tydelig visjon ved starten av hvert prosjekt og sjekk opp mot denne underveis.
- Ha mer kontakt med materialleverandører og påvirke dem til velge miljøvennlige materialer og produksjonsmetoder.
- Stille krav til materialbruk i utlysningstekster.
- Øke vår egen kompetanse og spre den kompetansen vi har - kunnskap er makt.
- Gjøre stunt for å øke fokus på klima og biodiversitet.
- Boikotte produkter, materialer, leverandører – og kanskje til og med utbyggere....
- Skrive og publisere artikler – utfordre dagens metoder og holdninger.
- Få utbygger interessert og engasjert – spille på lag.
- La utbygger få se gevinstene ved å være klimavennlig.
- Det å være «grønn» appellerer til folk flest - god reklame og salgsverdi.
- Få slutt på villedende illustrasjoner i annonser og prospekt.
- «Grønt er godt for øynene».
- Rollespill - bytte roller for å få innsikt i hverandres hverdag og få respekt for ulike syn.

ARGUMENTBANK
 - Håndteknisk informasjon for utbyggere
 - FAGUS - bank med erfaringer
 - FN's bærekraftsmål
 - BREEAM, snamebuilding osv

SYKLOS-tankegang
 NB! Fåe for grunnvasking!
 VIKER MER AMBISIØS!!!

VEIEN VIDERE: KREVER MOT OG UTHOLDENHET
 STYRKE, INSPIRERE HVERANDRE

Informasjon → spør kundene til
 fellet - spør kundene til
 for prosjekt

Artikler - snakke et forstelt språk!
 Tenk på / ha fokus på vilkårene av de nære tingene - jord, tre!
 Foredrag / snakke høyt og peke på vilkårene av LARK

Håndteknisk utbyggere - som har for nye maket. Genta, gjen genta

TEMA 1
 Share knowledge: DELE
 - Å dele mest mulig informasjon
 - Å dele mest mulig informasjon
 - Å dele mest mulig informasjon

TEMA 2
 Gjenbruk av materialer på jobben: LA LØSETT
 - Materialer som er tilbake
 - Materialer som er tilbake
 - Materialer som er tilbake

TEMA 3
 I en salgsargument: Bæring - gjenbruk
 - ARGUMENTBANK
 - Håndteknisk informasjon for utbyggere
 - FAGUS - bank med erfaringer
 - FN's bærekraftsmål
 - BREEAM, snamebuilding osv - sertifisering

VEIEN VIDERE: KREVER MOT OG UTHOLDENHET
 STYRKE, INSPIRERE HVERANDRE

Informasjon → spør kundene til fellet - spør kundene til for prosjekt

Artikler - snakke et forstelt språk!
 Tenk på / ha fokus på vilkårene av de nære tingene - jord, tre!
 Foredrag / snakke høyt og peke på vilkårene av LARK

Finne plattformar: MØTES og diskutere sammen.

LARK inn så tidlig som mulig!

- Bæst materialvalg
- Deltakelse på kurs
- samarbeid m/leverandører
- Gjør det beste ut av de premissene man har - pushe!

- Levelid - livsløpskostnad
- Strømme folle - vise konsekvenser av valgene for alle!
- Planlegg for framtidige generasjoner
- Image, forbilder, konkurransereform ikke bli svart malt

- Kommunikasjon!
- dele oss imellom - kunnskap, erfaringer, tips på tvers av firmene
- bli kurst

Landscapsarkitekter erklærer på norsk.
 - Skape sted for gode utbyggere
 - kultur for å dele gode eksempler
 - søke flere veiledere/håndbøker
 - bli bedre på regulering - tidlig fase
 - inspirere akseptansere.
 - Fagfolk i kommunene
 - Be Taran lage TV-program.

3. Bruk Fagkrav - VA
 Bruk Klimakalkulator - BGT + andre verktøy
 Kvaliteten kommer - lar det nå!
 Få kunden til å føle seg stolt av klima + økologi-ambisjoner

Share knowledge
 include life cycle costing

Dele kunnskap + samarbeid med andre aktører i bransjen

→ kollektivt bygge kunnskap og erfaring

→ ha krav

DRIFT: anna status

TIDIGT I PROSJEKT: OGSÅ PÅ BYGGEPASS

GODE BERGENSKE
ERFARINGER:

- treplanting
- vegetasjonsbrøk
- regnbed

"KONTOR-STAFETT"

ARGUMENT-BANK

- tall
- illustrasjoner

TEMA 1

- Prosjekt kun i landsdelen - kontrast.
- Selektiv på hvilke prosjekt man tar seg til.
- Tverrfaglig samarbeid - fra tidlig fase.
- Vi skal være tøffere.
- Være prosjektledere.

Tema 2

- Vise til økonomisk gevinst (på lang sikt)
- Vise til krav/retningslinjer hos kommuner.
- Stå sammen tverrfaglig for klima.
- komme med gode eksempler.
- Ta seg tid til å tenke nye løsninger

Tema 3

- TV-program: Landskapsarkitektene redder verden
- Byvandring med kommuner/journalister.
- Artikler
- Lobbyvirksomhet.
- "Reclaim the streets"

Tema 4

RESSURS BRUK | ①

Tenning tilpassing
Hassbalanse

Haten atter
Bare Natur

Paragrafer - myndighets lov
Vanige materialer
Øjenbruk

TILTAK | ②

Null-parkering Byggingprosjekt
Kjøttfri dag
Null-utslipp studietur

3-TRINNS STRATEGI OVEROPPNÅ
Minst mulig plast (=fibersak++)
Lokale materialer/ressurser

ARGUMENTERING | ③

- paragrafer / myndighets lov - støtte fra Byarkitektene!
- kostnader - ta vare på ressurser
- Formning skoleledere - forankret i reg. plan
- Gode kvalitet - økt attraktivitet - det selges pus
- Være myndighetene om kvalitet ikke blir
fulgt opp

VEIEN VIDERE | ④

- skape forankring i planhierarki
- Være mer aktiv som diskusjonspart,
læringsmeng - sunnere/hydeligere - stå for PRAKTIKABELE
- Artikkelkonkurranse
- Forelesere i tvangsfaglig fore
- Vi må bli "grønnere" - symboleffekt
- Måle hvert prosjekt med parametre
 - Følges frem for å dele
 - Spillliste for barneart
- Erfaringsbanker ift Verdtøy (PREEM, BøF, Skaneraring)
- Databank materialer

1) Colobryade... viktigst

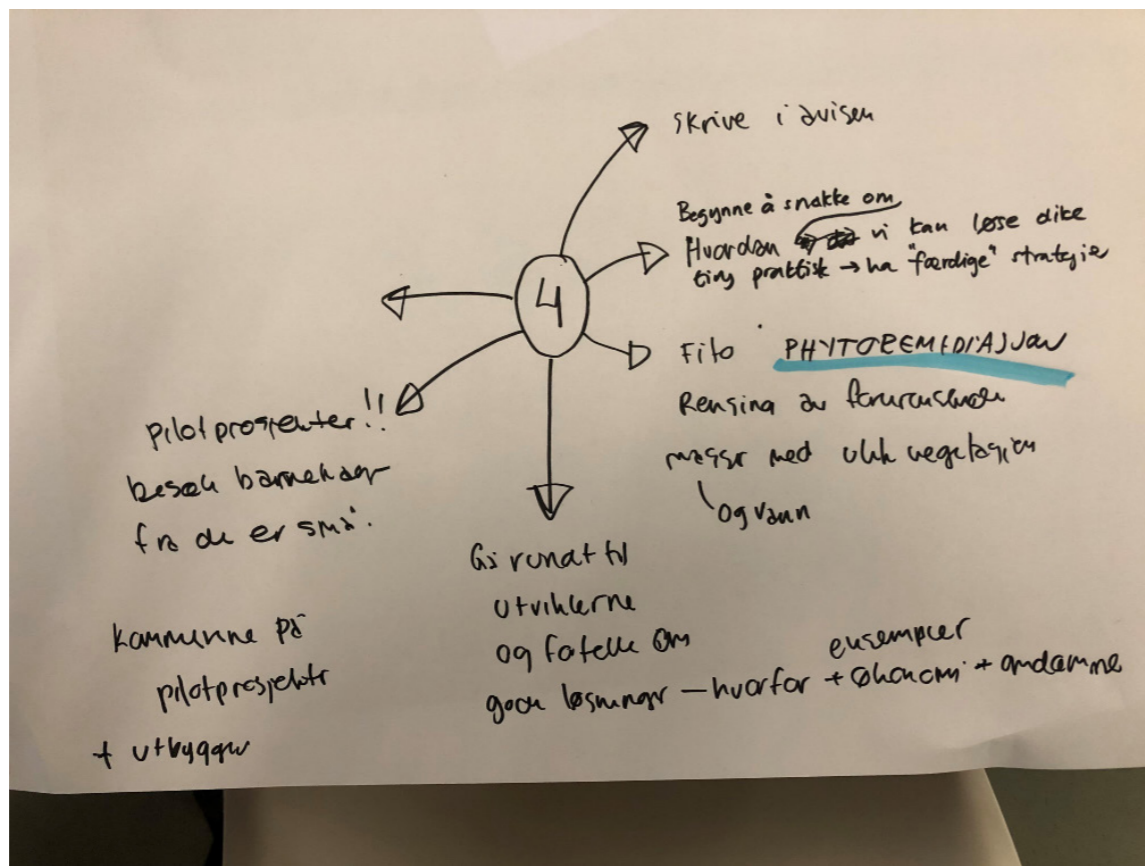
- BIODIVERSITET
- OPPRETTING - OPPBEHOLD
- MAKRE KARBON - MATERIALE
- MATERIAL - LIVSYKLEUS

2) Kontoret:

- ⇒ Gode planteplaner
- kallekall rikt i job.
- sykkel - gardarobe/lede et sykkel, parkering / vedlikehold
- fort av late sykkel/ler
- dele kunnskap på kontor
- erstatt greit innenfor samme prosjekt
- Økologisk kompensasjon

3) Haldningsstrukturen & arbeid

- dygt: kvaliteten kan selve
- andamme / CO₂ forurensing i bygging
- "medre - vi tenker grønt! Whooh!"
- Vanskelig:
- "Sånn kan vi alltid gå!"
- "vi skal nå målene 2030"
- Har kapasitet - gamle røtt - sarbær om veldig få år.
- Men de som kjøper nå og i fremtiden enn før

TEMA 4

Handtere Utbygging - Sam har fer nye makt: Genta, gjen genta

KREVER MOT OG STYRKE, INSPIRERE HVERANDRE

VEIEN VIDERE: Informasjon → spore kunnskap til folket - spore for prosjekt

Arbeid - snakke et praktisk språk! Tenke på / ha fokus på vilkårene av de nær bygere - ind, trær!

Foredrag / snakke høyt og peke på vilkårene LARK

REKONSTRUKSJON - Håndte feltet vinnig for utbygging

SPESIFISKE - snakke med erfaring

FN'S bærekraftsmål

SYKLOS-ambisjon

VEIEN VIDERE: Informasjon → spore kunnskap til folket - spore for prosjekt

Arbeid - snakke et praktisk språk! Tenke på / ha fokus på vilkårene av de nær bygere - ind, trær!

Foredrag / snakke høyt og peke på vilkårene LARK